

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ТЕМАТИЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК
«СІМ'Я І ОСВІТА»

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України,
протокол № 14,24 від 26 грудня 2024 року

Рецензенти:

*Оліфіра Л.М. кандидатка педагогічних наук,
Лазоренко Б.П., кандидат філософських наук
Мартиненко І. А. кандидатка психологічних наук, доцентка*

Тематичний словник-довідник «Сім'я і освіта» / редактори-
укладачі. Г. Бевз, Ю. Приходько. Національна академія педагогічних
наук України, Інститут соціальної та політичної психології. 2025. 280с.

У тематичному словнику-довіднику представлено терміни соціальних інститутів сім'ї та освіти. Вони охоплюють різні сфери знань: психології розвитку, педагогічної психології, психології сім'ї а також етнографії, права, що пояснюють процеси становлення особистості дитини в сімейному, соціальному та освітньому середовищі.

Словник адресується фахівцям у сфері психології, педагогіки, соціальної роботи та права а також представникам виконавчої влади з питань освіти дітей, керівникам закладів загальної середньої освіти, науковцям, викладачам закладів вищої та післядипломної освіти, аспірантам, студентам, діячам громадських організацій.

Видано державним коштом. Продаж заборонено

© Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2025
© Г. М. Бевз, Ю. О. Приходько, 2025

ВСТУП

Жодна галузь знань не може існувати без своїх, саме їй властивих термінів, розуміння яких досягається не лише за допомогою наукової літератури, підручників, посібників, але і значною мірою за допомогою словників, як узагальнюючих праць, що відображають наукові здобутки і новації. Кожна наука оперує своїми поняттями, опирається на них у своєму розвитку та допомагає фахівцям і широкому загалу читачів осмислити зміст наукових та науково-популярних праць, задовольнити їх пізнавальні інтереси.

Призначення нашого словника має на меті допомогти батькам, психологам, педагогам, соціальним працівникам і студентам, які навчаються за названими спеціальностями, особам, які цікавляться питаннями психології, педагогіки та розвитку сучасної вітчизняної освіти і її реформування, у поглибленні розуміння ними змісту психолого-педагогічної літератури, правильного використання термінів, оскільки в літературних джерелах часто терміни або не визначаються, або ж трактуються винятково з позиції автора праці. У словнику подані визначення основних психологічних та педагогічних термінів, авторами яких є знані вітчизняні та зарубіжні вчені.

Словник містить як усталені поняття психолого-педагогічної науки, так і ті, що з'явилися лише в останні роки у зв'язку з розвитком цієї галузі знань та реформуванням української системи освіти усіх її рівнів. Вони характеризують сучасні тенденції розвитку освіти. До словника вміщені терміни багатьох галузей психології: загальної психології, психології розвитку, соціальної психології.

Терміни, відібрані до словника, суголосні з темою наукового дослідження «Соціально-психологічні умови підвищення ролі сім'ї як носія громадської думки щодо реформування освіти», яка виконувалась науковими співробітниками відділу психології спілкування Інституту соціальної і політичної психології НАПН України. Саме тому у словнику значна увага

приділена термінам, які стосуються вікових особливостей психічного розвитку дитини і підлітків, відхилень у розвитку, про що необхідно знати батькам та що сприяє підвищенню їхньої психолого-педагогічної компетентності як важливого чинника грамотного (правильного?) сімейного виховання. Крім того, словник певною мірою знайомить батьків із компетентностями, якими повинні оволодіти учні Нової української школи, що передбачені реформою загальної середньої освіти, здійснюваної нині в нашій країні.

Статті словника викладені в алфавітному порядку, зручному для їх швидкого пошуку. Словник містить список літературних джерел, які були використані для його підготовки.

Авторський колектив сподівається, що даний словник певною мірою допоможе широкому колу читачів в осмисленні великого числа психологічних та педагогічних явищ, закономірностей та особливостей їх проявів на різних етапах онтогенезу, сприятиме підвищенню рівня їх компетентності у цих галузях знань. що сприятиме активізації їх участі у багатьох соціальних процесах, зокрема тих, що стосуються освітнього простору.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ та УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

НУШ – Нова українська школа

ЗУ – закон України

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ДСЯО – державна служба якості освіти

ВООЗ - Всесвітня організація охорони здоров'я

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Аа Бб Вв Гг Ґґ Дд Ее Єє Жж Зз

Ии Іі Її Йй Кк Лл Мм Нн

Оо Пп Рр Сс Тт Уу Фф Хх

Цц Чч Шш Щщ Ъь Юю Яя

ЗМІСТ

ВСТУП	3
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ та УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ	5
ЗМІСТ	6

РОЗДІЛ 1. ОСВІТА ТА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	Error! Bookmark not defined.

РОЗДІЛ 2 ОСОБИСТІТЬ ТА ЇЇ РОЗВИТОК	Error! Bookmark not defined.

2.1. Пізнавальна сфера особистості	Error! Bookmark not defined.
2.2. Соціальний розвиток особистості	Error! Bookmark not defined.
2.3. Відхилення у розвитку особистості	Error! Bookmark not defined.

РОЗДІЛ 3. СІМ'Я ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ПРОСТІР ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ	Error! Bookmark not defined.

3.1. Сім'я та параметри її функціонування	Error! Bookmark not defined.
3.2. Правові і виховні аспекти батьківства і материнства	Error! Bookmark not defined.
3.3. Символіка та історично-культурна спадщина сімейно-родинного укладу життя.	Error! Bookmark not defined.

РОЗДІЛ 4. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТА ПІДТРИМКИ СІМ'Ї І ДИТИНИ В ОСВІТІ	Error! Bookmark not defined.

3.1. Теорії, концепції та галузі знань	Error! Bookmark not defined.
3.2. Психологічні методи вивчення та підтримки сім'ї і дитини	Error! Bookmark not defined.

СПИСОК ТЕРМІНІВ	Error! Bookmark not defined.

Розділ 1. Освіта та освітній процес	Error! Bookmark not defined.

Розділ 2. Розвиток особистості	Error! Bookmark not defined.

Розділ 3. Сім'я як соціальний простір зростання дитини	Error! Bookmark not defined.

Розділ 4. Методологічні засади вивчення та підтримки сім'ї і дитини	Error! Bookmark not defined.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	Error! Bookmark not defined.

ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.